

Rozvoj území a otevření prostoru pro kvalifikované řešení konkrétních rozvojových problémů v urbánním a krajinném prostředí

3AM294 Územní a katastrální politika v kultuře a památkové péči

Ing. Milan Lindner, Ph.D.

Katedra arts managementu, FPH VŠE v Praze



EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání



MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY



Rozvoj území a otevření prostoru pro kvalifikované řešení konkrétních rozvojových problémů v urbánním a krajinném prostředí

- A. Udržitelný rozvoj; plánování udržitelného rozvoje
- B. Prostorové, strategické a územní plánování
- C. Hodnoty v území a jejich ochrana
- D. Ekonomický, sociální a environmentální rozměr udržitelného rozvoje území



A. Udržitelný rozvoj, plánování udržitelného rozvoje

Udržitelný rozvoj a jeho plánování

- A.1 Princip a pilíře udržitelného rozvoje
- A.2 Plánování udržitelného rozvoje a jeho institucionální rámec (v ČR)



A.1 Princip a pilíře udržitelného rozvoje

Udržitelný rozvoj

Základní princip udržitelného rozvoje (UR; dříve též tzv. trvale udržitelného rozvoje, TUR) spočívá v přiměřenosti realizovaného zejména ekonomického rozvoje jak v prostorovém, tak i časovém měřítku.

V ČR je princip udržitelného rozvoje zachycen dokonce i v rámci platné legislativy, a to v rámci zákona č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon), a to v jeho § 18, odst. 1:

„Cílem územního plánování je vytvářet předpoklady pro výstavbu a pro udržitelný rozvoj území, spočívající ve vyváženém vztahu podmínek pro příznivé životní prostředí, pro hospodářský rozvoj a pro soudržnost společenství obyvatel území a který uspokojuje potřeby současné generace, aniž by ohrožoval podmínky života generací budoucích.“

A.1 Princip a pilíře udržitelného rozvoje

Udržitelný rozvoj v podmínkách urbanizovaného prostoru

Viz např. jednotlivé principy zachycené v díle Jepson & Edwards, 2010; In: Maier, 2012; upraveno a zkráceno) :

- Rovnováha mezi obytnou, pracovní a rekreační funkcí prostoru
- Vhodné promísení jednotlivých funkcí v rámci prostoru
- Kompaktní zástavba s vyšší obytnou hustotou
- Adekvátní propojení prostoru vhodnými druhy dopravy
- Šetrnost vůči životnímu prostředí, ochrana přírody a krajiny
- Ochrana kulturních hodnot, podpora identity místa
- Podpora účasti občanů na rozhodování a odpovědnosti vůči prostoru
- Aktivní využívání veřejných prostranství



A.1 Princip a pilíře udržitelného rozvoje

Pilíře udržitelného rozvoje

Základní tři pilíře:

- Environmentální (ekologický)
- Sociální (společenský)
- Ekonomický (hospodářský)

Příležitostně rozšiřovány o další:

- Kulturní
- Etický
- Good Governance (dobrá správa věcí veřejných)



A.1 Princip a pilíře udržitelného rozvoje

Naplňování myšlenky udržitelného rozvoje

Základem je vyváženost rozvoje v rámci všech jednotlivých pilířů.

Výše uvedené však neznamena, že dochází k maximalizaci všech kritérií v rámci všech jednotlivých pilířů – velmi záleží na kontextu a situaci. V řadě případů lze o udržitelném rozvoji hovořit i tehdy, kdy se může výsledný stav jevit jako zdánlivě nevyvážený či jednostranně výhodný.

Cílem je optimalita úrovně všech sledovaných kritérií ve vztahu k sobě navzájem – tento stav je popisován též jako tzv. pareto – efektivní.

(Vilfredo Pareto (1848-1923); paretové optimum = takový stav společnosti (z hlediska ekonomického), kdy žádný jedinec nebo skupina již nemůže dosáhnout lepšího postavení bez toho, že by se naopak postavení někoho jiného zhoršilo. V modifikované podobě pak: stav, kdy úroveň žádného ze sledovaných kritérií nemůže být zvýšena, aniž by došlo k relativně významnějšímu snížení úrovně kritéria jiného.)



A.1 Princip a pilíře udržitelného rozvoje

Selhání (tržních) mechanismů s negativními dopady na udržitelnost rozvoje území

Negativní externality (*např. exhalace*)

Řízený útlum ekonomického a sociálního vývoje (*např. vyhlášení národního parku, stavební uzávěra apod.*)

Rozevírající se nůžky ekonomického rozvoje / příliš vysoký stupeň disparit (*např. „vysávání“ pracovních sil, jakož i veškerých ekonomických aktivit vysoce rozvinutým regionem z okolních, oproti němu relativně zaostávajících regionů*)

Zánik přirozené diverzity území vedoucí k unifikaci a tím i růstu potenciálního ohrožení území v důsledku neočekávaných výkyvů a změn

aj.



A.1 Princip a pilíře udržitelného rozvoje

Procesy s negativními dopady na udržitelnost rozvoje prostoru

Příliš vysoký stupeň urbanizace (přelidnění, příliš intenzivní využívání prostoru)

Suburbanizace (extenzivní zaplňování prostoru, ztráta volných ploch, vznik tzv. sídelní kaše se značnými nároky na infrastrukturu, obsluhu území apod.)

Přílišná specializace dílčích území (vznik čtvrti kancelářských budov aj.)

Strukturální změny v území

Úpadek urbanizovaného (i rurálního) území, vznik brownfields

Vylidňování venkova

Fragmentace krajiny ...



A.2 Plánování udržitelného rozvoje a jeho institucionální rámec (v ČR)

Legislativní rámec udržitelného rozvoje v ČR

Zákon č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavební řádu (stavební zákon),
v platném znění:

§ 18

(1) Cílem územního plánování je vytvářet předpoklady pro výstavbu a pro udržitelný rozvoj území, spočívající ve vyváženém vztahu podmínek pro příznivé životní prostředí, pro hospodářský rozvoj a pro soudržnost společenství obyvatel území a který uspokojuje potřeby současné generace, aniž by ohrožoval podmínky života generací budoucích.

(2) Územní plánování zajišťuje předpoklady pro udržitelný rozvoj území soustavným a komplexním řešením účelného využití a prostorového uspořádání území s cílem dosažení obecně prospěšného souladu veřejných a soukromých zájmů na rozvoji území. Za tím účelem sleduje společenský a hospodářský potenciál rozvoje.



A.2 Plánování udržitelného rozvoje a jeho institucionální rámec (v ČR)

Legislativní rámec udržitelného rozvoje v ČR

§ 18 (pokračování)

(3) Orgány územního plánování postupem podle tohoto zákona koordinují veřejné i soukromé záměry změn v území, výstavbu a jiné činnosti ovlivňující rozvoj území a konkretizují ochranu veřejných zájmů vyplývajících z tohoto zákona a zvláštních právních předpisů.

(4) Územní plánování ve veřejném zájmu chrání a rozvíjí přírodní, kulturní a civilizační hodnoty území, včetně urbanistického, architektonického a archeologického dědictví. Přitom chrání krajinu jako podstatnou složku prostředí života obyvatel a základ jejich totožnosti. S ohledem na to určuje podmínky pro hospodárné využívání zastavěného území a zajišťuje ochranu nezastavěného území a nezastavitelných pozemků. Zastavitelné plochy se vymezují s ohledem na potenciál rozvoje území a míru využití zastavěného území.



A.2 Plánování udržitelného rozvoje a jeho institucionální rámec (v ČR)

Institucionální rámec

Zákon č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavební řádu (stavební zákon),
v platném znění:

Hlava II Působnost ve věcech územního plánování a stavebního řádu

Obecní úřady obcí s rozšířenou působností (§ 6)

Obecní úřady, které jsou stavebními úřady (§ 6)

Obecní úřady ostatní (§ 6)

Zastupitelstvo obce (§ 6)

Rada obce, popř. zastupitelstvo obce (tam, kde se rada nevolí) (§ 6)



A.2 Plánování udržitelného rozvoje a jeho institucionální rámec (v ČR)

Institucionální rámec

Zákon č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavební řádu (stavební zákon),
v platném znění:

Hlava II Působnost ve věcech územního plánování a stavebního řádu

Krajský úřad v přenesené působnosti (§ 7)

Zastupitelstvo kraje (§ 7)

Rada kraje (§7)

Magistrát hlavního města Prahy (§ 8)

Zastupitelstvo hlavního města Prahy (§ 8)

Úřad městské části hlavního města Prahy (§ 8)



A.2 Plánování udržitelného rozvoje a jeho institucionální rámec (v ČR)

Institucionální rámec

Zákon č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavební řádu (stavební zákon),
v platném znění:

Hlava II Působnost ve věcech územního plánování a stavebního řádu

Ministerstvo obrany (§ 10)

Újezdní úřad pro území vojenského újezdu (§ 10)

Ministerstvo pro místní rozvoj (§ 11, 12)

Speciální stavební úřady (§ 15)

Vojenské a jiné stavební úřady (§ 16)



A.2 Plánování udržitelného rozvoje a jeho institucionální rámec (v ČR)

Principy plánování udržitelného rozvoje

Princip subsidiarity

Odborná kvalifikovanost rozhodování

Místní znalost, přehled o regionálních a lokálních specificích

Dostatečná kapacita výkonu veřejné správy

Kvalita výkonu veřejné správy a good governance



B. Prostorové, strategické a územní plánování

Prostorové, strategické a územní plánování

- B.1 Koncept prostorového plánování
- B.2 Strategické plánování; teorie vs. praxe v ČR
- B.3 Územní plánování a jeho nástroje

B.1 Koncept prostorového plánování

Prostorové plánování

- ✓ v pojetí Evropské unie souborný pojem zahrnující různé institucionální prostředky podporující plánovitý a principy udržitelnosti respektující rozvoj území
- ✓ prostorové plánování zahrnuje přístupy / koncepty národního i přeshraničního a nadnárodního plánování rozvoje prostoru, regionálního plánování, jakož i detailního (územního) plánování v úrovni jednotlivých municipalit a na lokální úrovni
- ✓ v ČR na národní úrovni lze za dokument prostorového plánování považovat Politiku územního rozvoje ČR (z roku 2008 ve znění její Aktualizace č. 1 z roku 2015; nyní jsou připravovány další dvě dílčí aktualizace č. 2 a 3“)



B.1 Koncept prostorového plánování

Regionální politika a její význam pro plánování rozvoje prostoru

- ✓ různé přístupy, někdy akcentován její „politický“ rozměr, lze ji však považovat za určitý koncept regionálního plánování
- ✓ úkolem regionální politiky je ovlivňovat distribuci ekonomických aktivit, ale i společenského blahobytu na regionální úrovni tak, aby docházelo ke snižování regionálních disparit
- ✓ realizace regionální politiky je v ČR podporována z evropské úrovně, konkrétně pak prostředky tzv. strukturálních fondů EU
- ✓ nástroje regionální politiky mají charakter strategických a taktických plánů

B.2 Strategické plánování; teorie vs. praxe v ČR

Strategické plánování: význam, charakteristika

- ✓ úroveň strategického plánování není v České republice nijak legislativně upravena – strategické plány jsou tudíž plně v kompetenci zejména obcí, ale např. i městských částí (zejména v Praze), místních akčních skupin (MAS), sdružení obcí mikroregionu (SOM) ad.
- ✓ strategické plány obvykle zahrnuje jak prostorovou strukturu, tak i ekonomické, socioekonomické a sociokulturní jevy a procesy v prostoru; jsou pojímány komplexně (celostně)
- ✓ ve vztahu k územně plánovacím dokumentům představují strategické plány aplikační rovinu; měly by být vzájemně koordinovány



B.2 Strategické plánování; teorie vs. praxe v ČR

Strategické plánování: praxe v ČR

Strategický plán hlavního města Prahy (2000, aktualizace v roce 2008, nyní projednáván návrh aktualizované podoby z roku 2016)

- ✓ <http://www.iprpraha.cz/clanek/83/co-je-strategicky-plan>
- ✓ 6 oblastí:
 - sociální soudržnost
 - kultura a kreativita
 - ekonomický rozvoj
 - technická a dopravní infrastruktura
 - prostředí města
 - správa města
- ✓ zpracováván metodou „zdola vzhůru“ (bottom-up): široký sběr dat a názorů v odborné i organizované veřejnosti, analýza dat o vývoji Prahy, posléze syntéza, a návrhy opatření



B.3 Územní plánování a jeho nástroje

Územní plánování: úkoly územního plánování

(dle zákona č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavební řádu (stavební zákon),
v platném znění; § 19)

1. Úkolem územního plánování je zejména:

- a) zjišťovat a posuzovat stav území, jeho přírodní, kulturní a civilizační hodnoty,
- b) stanovovat koncepci rozvoje území, včetně urbanistické koncepce s ohledem na hodnoty a podmínky území,
- c) prověřovat a posuzovat potřebu změn v území, veřejný zájem na jejich provedení, jejich přínosy, problémy, rizika s ohledem například na veřejné zdraví, životní prostředí, geologickou stavbu území, vliv na veřejnou infrastrukturu a na její hospodárné využívání,



B.3 Územní plánování a jeho nástroje

Územní plánování: úkoly územního plánování

- d) stanovovat urbanistické, architektonické a estetické požadavky na využívání a prostorové uspořádání území a na jeho změny, zejména na umístění, uspořádání a řešení staveb a veřejných prostranství,
- e) stanovovat podmínky pro provedení změn v území, zejména pak pro umístění a uspořádání staveb s ohledem na stávající charakter a hodnoty území a na využitelnost navazujícího území,
- f) stanovovat pořadí provádění změn v území (etapizaci),
- g) vytvářet v území podmínky pro snižování nebezpečí ekologických a přírodních katastrof a pro odstraňování jejich důsledků, a to především přírodě blízkým způsobem,



B.3 Územní plánování a jeho nástroje

Územní plánování: úkoly územního plánování

- h) vytvářet v území podmínky pro odstraňování důsledků náhlých hospodářských změn,
- i) stanovovat podmínky pro obnovu a rozvoj sídelní struktury, pro kvalitní bydlení a pro rozvoj rekreace a cestovního ruchu,
- j) prověřovat a vytvářet v území podmínky pro hospodárné vynakládání prostředků z veřejných rozpočtů na změny v území,
- k) vytvářet v území podmínky pro zajištění civilní ochrany,
- l) určovat nutné asanační, rekonstrukční a rekultivační zásahy do území,



B.3 Územní plánování a jeho nástroje

Územní plánování: úkoly územního plánování

- m) vytvářet podmínky pro ochranu území podle zvláštních právních předpisů před negativními vlivy záměrů na území a navrhopat kompenzační opatření, pokud zvláštní právní předpis nestanoví jinak,
- n) regulovat rozsah ploch pro využívání přírodních zdrojů,
- o) uplatňovat poznatky zejména z oborů architektury, urbanismu, územního plánování a ekologie a památkové péče.

(2) Úkolem územního plánování je také posouzení vlivů politiky územního rozvoje, zásad územního rozvoje nebo územního plánu na udržitelný rozvoj území (§ 18 odst. 1). Pro účely tohoto posouzení se zpracovává vyhodnocení vlivů na udržitelný rozvoj území. Jeho součástí je také vyhodnocení vlivů na životní prostředí s náležitostmi stanovenými v příloze k tomuto zákonu, včetně posouzení vlivu na předmět ochrany a celistvost evropsky významné lokality nebo ptačí oblasti.

B.3 Územní plánování a jeho nástroje

Nástroje územního plánování

- zákonem č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon), v platném znění, a prováděcí vyhláškou Ministerstva pro místní rozvoj č. 500/2006 Sb., o územně analytických podkladech, územně plánovací dokumentaci a způsobu evidence územně plánovací činnosti, v platném znění, definovaný systém technických dokumentů popisujících jak současný, tak následně i budoucí žádoucí stav území včetně charakteristik jeho udržitelného rozvoje
- na rozdíl od strategického plánování mají územní plánování a jeho jednotlivé nástroje spíše technicistní povahu, zabývají se primárně charakteristikami území, jeho funkčním využitím apod.; jsou zpracovány na bázi mapových podkladů (katastrálních map)



B.3 Územní plánování a jeho nástroje

Nástroje územního plánování

Územně plánovací podklady

Územně analytické podklady

Územní studie

Politika územního rozvoje

Územně plánovací dokumentace

Zásady územního rozvoje

Územní plány

Regulační plány



B.3 Územní plánování a jeho nástroje

Územně analytické podklady, územní studie

(§ 26, odst. 1 stavebního zákona) Územně analytické podklady obsahují zjištění a vyhodnocení stavu a vývoje území, jeho hodnot, omezení změn v území z důvodu ochrany veřejných zájmů, vyplývajících z právních předpisů nebo stanovených na základě zvláštních právních předpisů nebo vyplývajících z vlastností území (dále jen "limity využití území"), záměrů na provedení změn v území, zjišťování a vyhodnocování udržitelného rozvoje území a určení problémů k řešení v územně plánovací dokumentaci (dále jen "rozbor udržitelného rozvoje území").

(§ 30, odst. 1 stavebního zákona) Územní studie navrhuje, prověřuje a posuzuje možná řešení vybraných problémů, případně úprav nebo rozvoj některých funkčních systémů v území, například veřejné infrastruktury, územního systému ekologické stability, které by mohly významně ovlivňovat nebo podmiňovat využití a uspořádání území nebo jejich vybraných částí.



B.3 Územní plánování a jeho nástroje

Politika územního rozvoje

(§ 31, odst. 1 a 2 stavebního zákona)

Politika územního rozvoje určuje ve stanoveném období požadavky na konkretizaci úkolů územního plánování v republikových, přeshraničních a mezinárodních souvislostech, zejména s ohledem na udržitelný rozvoj území, a určuje strategii a základní podmínky pro naplňování těchto úkolů.

Politika územního rozvoje s ohledem na možnosti území koordinuje tvorbu a aktualizaci zásad územního rozvoje, tvorbu koncepcí schvalovaných ministerstvy a jinými ústředními správními úřady a záměry na změny v území republikového významu a stanoví úkoly zajišťující tuto koordinaci.



B.3 Územní plánování a jeho nástroje

Zásady územního rozvoje

(§ 36, odst. 1 stavebního zákona)

Zásady územního rozvoje stanoví zejména základní požadavky na účelné a hospodárné uspořádání území kraje, vymezí plochy nebo koridory nadmístního významu a stanoví požadavky na jejich využití, zejména plochy nebo koridory pro veřejně prospěšné stavby, veřejně prospěšná opatření, stanoví kritéria pro rozhodování o možných variantách nebo alternativách změn v jejich využití.

Současně s návrhem zásad územního rozvoje se zpracovává vyhodnocení vlivů na udržitelný rozvoj území. Ve vyhodnocení vlivů na životní prostředí se popíšíou a vyhodnotí zjištěné a předpokládané závažné vlivy zásad územního rozvoje na životní prostředí a přijatelné alternativy naplňující cíle zásad územního rozvoje.



B.3 Územní plánování a jeho nástroje

Územní plán

(§ 43, odst. 1 a 3 stavebního zákona)

Územní plán stanoví základní koncepci rozvoje území obce, ochrany jeho hodnot, jeho plošného a prostorového uspořádání (dále jen "urbanistická koncepce"), uspořádání krajiny a koncepci veřejné infrastruktury; vymezí zastavěné území, plochy a koridory, zejména zastavitelné plochy, plochy změn v krajině a plochy vymezené ke změně stávající zástavby, k obnově nebo opětovnému využití znehodnoceného území (dále jen "plocha přestavby"), pro veřejně prospěšné stavby, pro veřejně prospěšná opatření a pro územní rezervy a stanoví podmínky pro využití těchto ploch a koridorů.

Územní plán v souvislostech a podrobnostech území obce zpřesňuje a rozvíjí cíle a úkoly územního plánování v souladu se zásadami územního rozvoje kraje a s politikou územního rozvoje.



B.3 Územní plánování a jeho nástroje

Regulační plán

(§ 61, odst. 1 a 2 stavebního zákona)

Regulační plán v řešené ploše stanoví podrobné podmínky pro využití pozemků, pro umístění a prostorové uspořádání staveb, pro ochranu hodnot a charakteru území a pro vytváření příznivého životního prostředí. Regulační plán vždy stanoví podmínky pro vymezení a využití pozemků, pro umístění a prostorové uspořádání staveb veřejné infrastruktury a vymezení veřejně prospěšné stavby nebo veřejně prospěšná opatření.

Regulační plán je závazný pro rozhodování v území, regulační plán vydaný krajem je závazný i pro územní plány a regulační plány vydávané obcemi. Regulačním plánem lze nahradit územní rozhodnutí; v tomto případě se v regulačním plánu stanoví, která územní rozhodnutí nahrazuje. Regulačním plánem nelze nahradit územní rozhodnutí pro záměr, který podléhá posuzování vlivů na životní prostředí podle zvláštního právního předpisu.



C. Hodnoty v území a jejich ochrana

Ochrana hodnot v území

- C.1 Typologie a pojetí hodnot v území
- C.2 Hodnoty v území a jejich udržitelnost
- C.3 Reflexe hodnot v území v nástrojích územního plánování



C.1 Typologie a pojetí hodnot v území

Hodnoty z pohledu udržitelného rozvoje prostoru

- obvykle pojmány jako jevy mající určitý reálný či potenciální vliv na území (prostor) a jeho rozvoj
- vliv přitom může být jak pozitivní, tak ale i negativní (v takovém případě se často hovoří spíše o problémech v území) či neutrální
- mohou být nahlíženy z pohledu geografického, ekonomického, sociologického, environmentálního, kulturního, ale i např. estetického, etického ad.
- pohled na hodnoty může být velmi individuální (subjektivní), z různých hledisek navíc může daná hodnota mít různý vliv (*např. větrná elektrárna z pohledu estetického vs. environmentálního vs. ekonomického*)
- dokonce i jedna a tatáž hodnota může mít současně jak pozitivní, tak i negativní vliv (tj. být hodnotou a problémem současně – *např. velmi zanedbaný park*)



C.1 Typologie a pojetí hodnot v území

Hodnoty z pohledu udržitelného rozvoje prostoru

- jednotlivé hodnoty se mohou vzájemně různými způsoby ovlivňovat, může mezi nimi vznikat synergický efekt (*např. promyšlená síť kulturních atraktivit v regionu propojená účelovou linkou „kultur-busu“*), ale i efekt vzájemně eliminační (*např. historicky cenný i esteticky zajímavý hrad vedle zapáchající laguny neudržovaného rybníka, na jehož okraji se nachází rozsáhlá černá skládka*).
- klíčovou fází je identifikace z pohledu udržitelného rozvoje území relevantních hodnot, a to ať již cestou:
 - expertní (pohled zvenčí, pohled odborníků),
 - participativní (pohled zevnitř, pohled na území zainteresovaných aktérů),
 - v různých směrech kombinovaný.



C.2 Hodnoty v území a jejich udržitelnost

Ochrana hodnot v území

Možnosti ochrany hodnot:

- právní
 - ✓ ochrana má oporu v legislativní normě (zákon, vyhláška), vlastní ochrana může mít jak bezvýhradný, tak i podmíněný charakter
- mimoprávní
 - ✓ ochrana je realizována formou aktivity či podpory ze strany konkrétních aktérů, vlastníků, veřejné správy, zájmových spolků apod. Může mít i podobu tzv. společenské kontroly, může být založena na patriotismu, vysoké míře identifikace aktérů s místem, vysoké míře jejich zájmu a participace. Může jít i o ochranu nehmotných hodnot typu i např. genia loci daného místa.

C.2 Hodnoty v území a jejich udržitelnost

Ochrana hodnot formou stanovených limitů využití území

Např.:

- národní park (dle zákona o ochraně přírody a krajiny) ...
- ochranné pásmo vodního zdroje (dle vodního zákona) ...
- ochranné pásmo lesa (dle lesního zákona) ...
- městská památková rezervace (dle památkového zákona) ...
- ochranné pásmo dráhy (dle zákona o drahách) ...
- bezpečnostní pásmo plynárenského zařízení (dle energetického zákona) ...
- ochranné pásmo jaderného zařízení (dle atomového zákona) ...
- a řada dalších



C.3 Reflexe hodnot v území v nástrojích územního plánování

Hodnoty (jevy) sledované v rámci nástrojů územního plánování

Kompletní výčet sledovaných jevů je součástí přílohy č. 1 vyhlášky č. 500/2006 Sb. (ve znění nahrazeném vyhláškou 13/2018 Sb.) – hodnoty jsou přitom sledovány v rámci následujících oblastí:

- širší územní vztahy, prostorové a funkční uspořádání území,
- struktura osídlení, socio-demografické podmínky a bydlení,
- příroda a krajina, vodní režim a horninové prostředí,
- kvalita životního prostředí,
- zemědělský půdní fond a pozemky určené k plnění funkcí lesa,
- občanská vybavenost včetně její dostupnosti a veřejná prostranství,
- dopravní a technická infrastruktura včetně jejich dostupnosti,
- ekonomické a hospodářské podmínky,
- rekreace a cestovní ruch,
- bezpečnost a ochrana obyvatel.



C.3 Reflexe hodnot v území v nástrojích územního plánování

Ochrana hodnot realizovaná v rámci územních řízení

(Územní) rozhodnutí o ochranném pásmu (*§ 83 stavebního zákona*)

Rozhodnutí o ochranném pásmu chrání stavbu, zařízení nebo pozemek před negativními vlivy okolí nebo chrání okolí stavby, zařízení či pozemku před jejich negativními vlivy. ... Rozhodnutí o ochranném pásmu se nevydává, jestliže jsou podmínky ochrany stanoveny zvláštním právním předpisem nebo na jeho základě.

Územní opatření o stavební uzávěře (*§ 97 stavebního zákona*)

Územní opatření o asanaci území (*§ 97 stavebního zákona*)



D. Ekonomický, sociální a environmentální rozměr udržitelného rozvoje území

Rozměry udržitelného rozvoje území

- D.1 Ekonomický rozměr udržitelného rozvoje území
- D.2 Sociální (a kulturní) rozměr udržitelného rozvoje území
- D.3 Environmentální (a prostorový) rozměr udržitelného rozvoje území
- D.4 Klíčové faktory udržitelného rozvoje území

D.1 Ekonomický rozměr udržitelného rozvoje území

Ekonomická dimenze udržitelného rozvoje

- místní (regionální, lokální) ekonomika představuje nesporný základ rozvoje území, tudíž i rozvoje udržitelného
- vliv přitom mají jak vnější, tak i vnitřní faktory:
 - vnější: hospodářská úroveň okolních regionů, míra interakce s nimi ...
 - vnitřní: geografická, ekonomická, technologická a informační úroveň regionu, lidské zdroje, institucionální zázemí ...
- v současné době jsou regionální i místní ekonomiky (stejně jako ekonomiky národní) pod silným vlivem globalizačních tendencí, což může mít jak pozitivní (celkový růst), tak ale i negativní dopady (úpadek místní výroby, řemesel, ...)



D.1 Ekonomický rozměr udržitelného rozvoje území

Hodnocení úrovně ekonomické dimenze rozvoje území

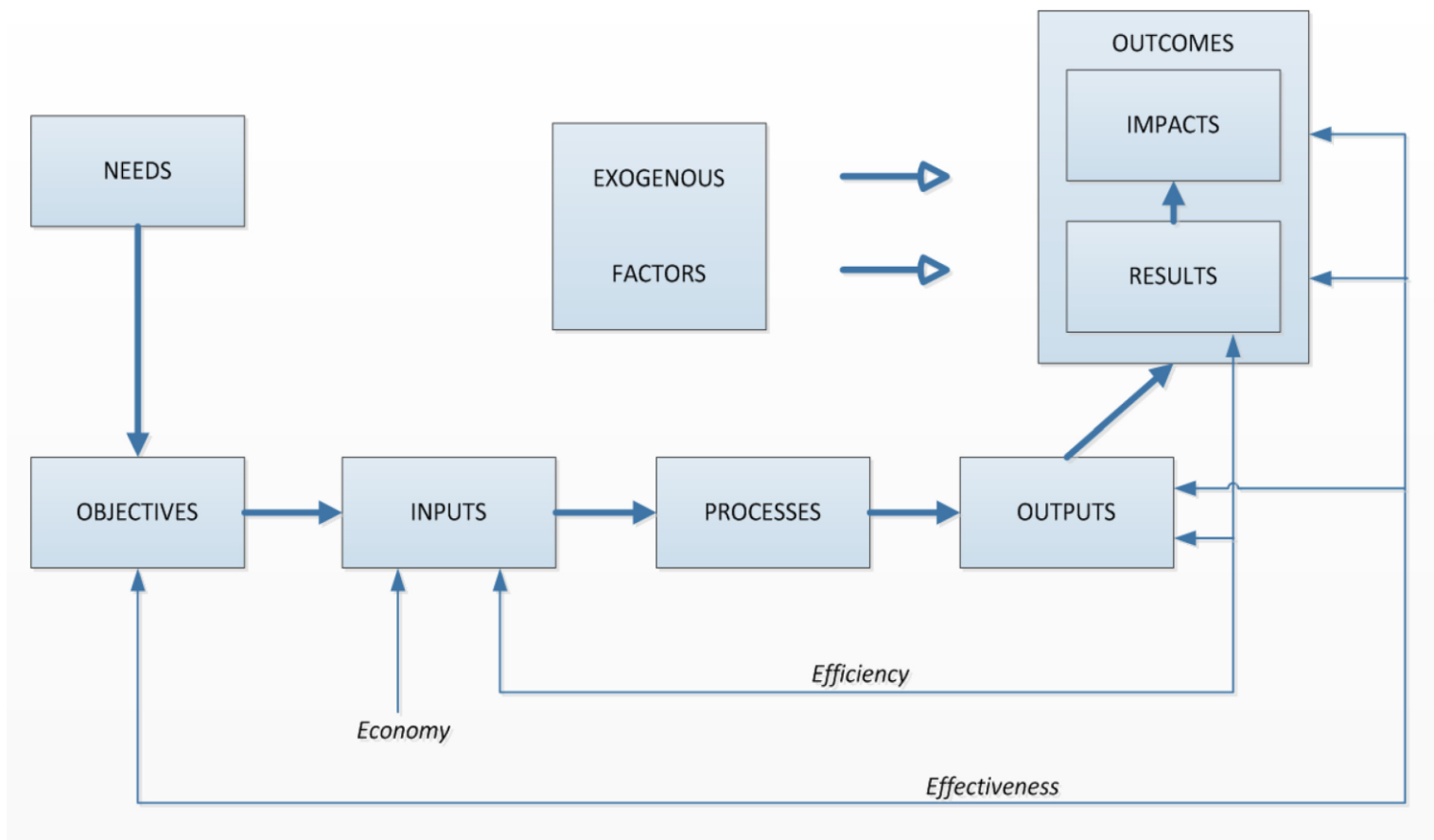
Nemusí být vždy možné ve finančním vyjádření, pak je nutné využít alternativních pohledu, viz např. přístup 3E založeného na hodnocení účelnosti, účinnosti a hospodárnosti realizace konkrétně vymezených aktivit, přičemž:

účelností (Effectiveness, Effektivität) se rozumí schopnost dané aktivity plnit svůj účel, naplňovat stanovené cíle, produkovat žádoucí užitek; tj. nebyť realizována zbytečně a neprodukovat nepotřebné, nikým nepožadované a nedůležité výstupy;

účinnost (Efficiency, Effizienz) vyjadřuje poměr na realizaci aktivity vynaložených vstupů vůči získanému efektu s cílem maximalizace výsledného užitku co do objemu a kvality výstupu;

hospodárnost (Economy, Wirtschaftlichkeit) dokumentuje, zda je výstupu dosahováno bez zbytečného plýtvání finančními prostředky.

D.1 Ekonomický rozměr udržitelného rozvoje území



Zdroj: European Court of Auditors (ECA). Performance Audit Manual 2015 (2015). Dostupné z:
http://www.eca.europa.eu/Lists/ECADocuments/PERF_AUDIT_MANUAL/PERF_AUDIT_MANUAL_EN.PDF



D.1 Ekonomický rozměr udržitelného rozvoje území

Uplatňování principu účelnosti, účinnosti a hospodárnosti (3E) při nakládání s veřejnými prostředky

V širším pojetí se pak principům 3E věnoval zejména známý ekonom a teoretik managementu rakouského původu Peter F. Drucker, který v roce 1967 popsal dvě z výše uvedených podmínek i formou zjednodušujících příměrů:

Effectiveness: „... is doing the right thing“ („realizovat správnou věc“);

Efficiency: „... is doing the thing right“ („realizovat věc správně“)

(Drucker, P., F. (2008) Efektivní vedoucí. Praha: Management Press.)



D.1 Ekonomický rozměr udržitelného rozvoje území

Uplatňování principu účelnosti, účinnosti a hospodárnosti (3E) při nakládání s veřejnými prostředky

V České republice jsou definice principů 3E v podobě pojmů „hospodárnost“, „efektivnost“ a „účelnost“ uvedeny v zákoně č. 320/2001 Sb., o finanční kontrole ve veřejné správě a o změně některých zákonů (zákon o finanční kontrole), v platném znění, který ve svém §2, písm. m) až o) deklaruje, že pro jeho účely se rozumí:

- m) hospodárností takové použití veřejných prostředků k zajištění stanovených úkolů s co nejnižším vynaložením těchto prostředků, a to při dodržení odpovídající kvality plněných úkolů,
- n) efektivností takové použití veřejných prostředků, kterým se dosáhne nejvýše možného rozsahu, kvality a přínosu plněných úkolů ve srovnání s objemem prostředků vynaložených na jejich plnění,
- o) účelností takové použití veřejných prostředků, které zajistí optimální míru dosažení cílů při plnění stanovených úkolů.

D.1 Ekonomický rozměr udržitelného rozvoje území



Obrázek 2 Principy 3E

Zdroj: Centrální harmonizační jednotka. Ministerstvo financí ČR. (2016). Metodika veřejného nakupování. Naplňování principu 3E v praxi veřejného nakupování. Dostupné z:
<http://www.mfcr.cz/cs/legislativa/metodiky/2016/metodicky-pokyn-chj-c-3--metodika-verejn-25582>



D.2 Sociální (a kulturní) rozměr udržitelného rozvoje území

Sociální dimenze udržitelného rozvoje

- sociální rozměr udržitelného rozvoje souvisí zejména s podobou a kvalitou sociálních struktur v prostoru
- klíčovým prvkem je míra sociální soudržnosti daná mj. i mírou identifikace s daným územím (regionem, obcí, lokalitou), ochotou k participaci na udržení a dalším rozvoji kvalit daného území apod.
- sociální soudržnost úzce souvisí s ostatními dimenzemi; je ovlivňována zejména celkovou životní úrovní obyvatel území, stupněm diferenciací životní úrovně mezi jednotlivými vrstvami obyvatelstva, počtem i kvalitou pracovních příležitostí v regionu, kvalitou bydlení i dostupné infrastruktury, možností vzdělávání a rozvoje, jakož i kulturními atraktivitami, kvalitou prostředí ad.



D.2 Sociální (a kulturní) rozměr udržitelného rozvoje území

Kulturní dimenze udržitelného rozvoje

- kulturní dimenze je obvykle začleňována do sociálního pilíře udržitelného rozvoje, popř. se hovoří o dimenzi sociokulturní
- kultura je v tomto směru nahlížena jak v širším slova smyslu, tak i v úzce chápané konotaci:
 - široké chápání: kulturní vyspělost regionu a jeho obyvatel
 - úzké pojetí: kulturní atraktivita v podobě jak hmotné, tak i živé kultury, počty a kvalita kulturních eventů, příležitostí ke kulturnímu životu ad.
- kvalita kulturní úrovně obvykle přímo závisí na ekonomické situaci daného území, ale rovněž i na kvalitě správy věcí veřejných (good governance), jakož i míře aktivní participace jednotlivých aktérů ve směru udržitelného rozvoje území



D.3 Environmentální (a prostorový) rozměr udržitelného rozvoje území

Environmentální dimenze udržitelného rozvoje

- environmentální rozměr udržitelného rozvoje souvisí především s kvalitou přírody a krajiny v území
- významnou roli hraje zejména úroveň znečištění (ovzduší, vod, ale i např. míra světelného znečištění, úroveň hluku apod.), dále pak i dostupnost volných přírodních ploch vhodných pro rekreaci, dostupnost přírodní i kulturní krajiny
- v úvahu jsou ale brány např. i estetická úroveň prostoru (*typickým současným příkladem narušení estetičnosti území jsou např. solární či větrné elektrárny*)



D.3 Environmentální (a prostorový) rozměr udržitelného rozvoje území

Prostorová (regionální) dimenze udržitelného rozvoje

- prostorový pohled na udržitelný rozvoj souvisí zejména s geografickou stránkou, dosažení cíle udržitelného rozvoje bude bezpochyby obtížnější např. v horských a podhorských regionech
- roli ale hrají i demografické charakteristiky, sociogeografické a socioekonomické vlivy (typicky např. hustota obyvatelstva)
- v širším záběru pak do prostorové dimenze patří i faktory přirozené soudržnosti regionu, kvalitní regionální správy, realizace účinné, účelné a hospodárné regionální politiky apod.



D.4 Klíčové faktory udržitelného rozvoje území

- Disponibilní stavby a pozemky pro realizaci ekonomických aktivit
- Dostupnost a kvalita bydlení
- Lidské zdroje disponující potřebným vzděláním (znalostmi a dovednostmi)
- Kvalita a dostupnost infrastruktury (technické, dopravní, ale i občanské vybavenosti v širokém slova smyslu – obchody, služby, školy, ...)
- Kvalita životního prostředí (krajiny a přírody)
- Dostupnost kulturních a rekreačních (volnočasových) aktivit
- Kvalita a zainteresovanost veřejné správy



Zdroje

MAIER, Karel a kol. (2012). *Udržitelný rozvoj území*. Praha: Grada Publishing, a.s. 256 s.
ISBN 978-80-247-4198-7.

ŠPAČEK, David. (2016). *Public management. V teorii a praxi*. Praha: C.H.Beck. 384 s.
ISBN 978-80-7400-621-0.

PAVLÍK, Marek. (2016). *Podpora lokální ekonomiky: využití skrytých potenciálů v regionech*.
Praha: Wolters Kluwer. 226 s. ISBN 978-80-7552-390-7.

Úplné znění; č. 1266 (2018). *Stavební zákon a vyhlášky*. Ostrava, Sagit, 2018. 544 s.
ISBN 978-80-7488-299-9.

Zákon č. 248/2000 Sb., o podpoře regionálního rozvoje, v platném znění.

Zákon č. 320/2001 Sb., o finanční kontrole ve veřejné správě a o změně některých zákonů
(zákon o finanční kontrole), v platném znění.

Zákon č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon), v platném znění.

Vyhláška Ministerstva pro místní rozvoj č. 500/2006 Sb., o územně analytických podkladech, územně
plánovací dokumentaci a způsobu evidence územně plánovací činnosti, v platném znění.



EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání



Toto dílo podléhá licenci Creative Commons
Uveďte původ – Zachovejte licenci 4.0 Mezinárodní.

